

AS SEB Pank arvamus seoses maksukorralduse seaduse ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seadusega

SEB edastab enda arvamuse eelnõu osas, mis on seotud täitmisregistri kaudu Rahapesu Andmebüroo ning Maksu- ja Tolliametiga päringute tegemise taastamisega ja Õiguskantsleri 01.07.2025 kirjaga, milles nenditi, et täitmisregistri kaudu pangakonto väljavõtte saamiseks peab olema seaduses selgesõnaline alus.

SEB toetab eelnõu eesmärki suurendada riiklike menetluste ja rahapesu, terrorismi rahastamise ning sanktsioonidega vastavuse tagamise efektiivsust, tagades samal ajal isikute õiguste kaitse. SEB märgib siiski sarnaselt Eesti Pangaliidu 05.08.2025 kirjas nr 28 väljendatuga, et „pangasaladuse riive ulatus vajab laiemat ülevaatust ja õigusanalüüsi, sest läbi aastate on krediidiasutuste seaduse pangasaladuse sättest erandite hulk üha kasvanud ja seetõttu kaotsi läinud tervikpilt, kas kõik erandid ja nende ulatus on täielikult õigustatud.“ Seega SEB hinnangul sõltumata antud eelnõuga eesmärgistatud täitmisregistri päringute korrastamisest, püsib jätkuvalt vajadus pangasaladuse ning riiklike päringute põhjalikuma ning pangandussektorit kaasava analüüsi järele. Allolevalt esitame nimetatud eelnõud puudutavad tähelepanekud.

Eelnõu § 1 – maksukorralduse seaduse (MKS) muutmine

Seoses MKS § 61 lõike 3² lisamisega teeme esiteks ettepaneku täpsustada sõnastust ning seletuskirja maksukorralduse põhimõttega, et täitmisregistri kaudu on Maksu- ja Tolliametil õigus andmeid nõuda, kui on täidetud MKS § 61 lõike 2 tingimused, st enne andmete pärimist täitmisregistri kaudu peab maksuhaldur eelnevalt pöörduma maksukohustlase enda poole või esinevad MKS-s toodud alused, miks seda teha ei saa. Teiseks märgime, et lisatavas lõikes 3² on toodud ammendav loetelu andmetest, mida MTA täitmisregistri kaudu võib pärida ja ühtlasi on loetelusse lisatud ka konto saldo ja konto väljavõtte. Teeme ettepaneku täiendada sätet ning seletuskirja selliselt, et tekiks õigusselgus, millise perioodi kohta konto väljavõtet ja konto saldo andmeid võib saada. Nimelt Õiguskantsleri 01.07.2025 hinnangu kohaselt peab automaatse andmetöötluse regulatsioon seaduse tasandil olema täpne (vt viidatud dokumendi, lk 9 ja 12).

Eelnõu § 2 punkt 1 – RahaPTS § 51 lõike 1 täiendamine

Eelnõuga täiendatakse RahaPTS § 51 lõiget 1, määratledes kohustatud isiku keelu klienti teavitada, kui RAB teostab enda ülesandeid tulenevalt RahaPTS §-st 54 (viidatud on lõike 1 punktidele 1, 2, 8, 9 ja 10). Eelnõu seletuskirjas toodu kohaselt neil juhtudel RAB ülesannete täitmisel, juhul kui pank klienti teavitab, võib see kahjustada siseriiklikku või välisriigi kriminaalmenetluse või väärteomenetluse huvi ning teavitaja kaitse põhimõtet. SEB nõustub küll põhimõttega, et lisaks *tipping-off* olukordadele lisanduvalt tuleb tagada ka menetluslike huvide kaitse eesmärgid, kuid on seisukohal, et eelnõuga taotletav muudatus ei lähtu eelnõuga seatud eesmärgist ega ole lõpuni põhjendatud. Eelnõu seletuskirjas ei ole analüüsitud muudatuse ajendit ega kooskõla andmekaitse valdkonnaga (nt proportsionaalsus või küsimus, millal ning mis juhtudel muutub kliendi teavitamine hiljem võimalikuks) ega menetlusseadustikega (nt kriminaalmenetluse seadustiku ja väärteomenetluse seadustikuga). Lisaks, RahaPTS § 54 lõike 1 punktid 1, 2, 8, 9 ja 10 suunavad kohustatud isiku

kõikvõimalike riiklike päringute tegemisel kohustatud isiku kliendile teabe esitamata jätma, samal ajal sisaldavad viidatud punktid määratlemata õigusmõisteid. Toonitame, et RahaPTS § 51 lõike 1 loogika puudutab konfidentsiaalsuskohustust (rahvusvaheliselt tuntud kui *tiping off*), kuid eelnõu seletuskiri ei põhjenda, miks kõikide § 54 lõigetes 1 nimetatud juhtudel selline risk esineb määral, et kõikide nimetatud RAB päringute puhul kohalduks kliendi teavitamise keeld. Sellest tulenevalt meie arvamusel juhul, kui täiendava analüüsi korral eelnõu koostaja hinnangul püsib vajadus kõikide RahaPTS § 54 nimetatud juhtudel hoida teave konfidentsiaalsena, teeme ettepaneku põhimõtte kehtestada eraldi sätte lisamisega eelnõusse, ühtlasi selgelt väljendades konfidentsiaalsuskohustuse kehtimise ulatus, et vältida tõlgendust, et konfidentsiaalsuskohustus kehtib nt üksnes ettekirjutuse või üksnes täitmisregistri kaudu teostatava päringu puhul.

Eelnõu § 2 punktid 2-5 – RahaPTS § 58 lõike 1, 1¹ ning 2 ja § 81 lõike 1⁴ täiendamine

SEB on seisukohal, et senine õigusaktide kujunemine ja sellest tulenevad põhjendused, miks Rahapesu Andmebürool on tema seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks vajalik saada konto väljavõtet ja saldo seisu, tuginedes nii rahvusvahelistele kui Eesti sisestele kohustustele, on eelnõu seletuskirjas üldjuhul põhjalikult edasi antud. SEB tervitab ka EL RP tõkestamise määruse ning GDPR käsitlemist seletuskirjas ning tunnustab eesmärgi muuta selgemaks (ammendavaks) täitmisregistri vahendusel pangakonto küsimise õiguslikud alused. Sellegipoolest kordame, et pangasaladuse regulatsioon tervikuna vajab põhjalikumalt analüüsi, eriti riiklike päringute kontekstis (väljendatud Eesti Pangaliidu 5.08.2025 pöördumises nr 28).

Eelnevale vaatamata leiame, et eelnõu seletuskirjas toodud põhjendused RahaPTS § 58 lõigete 1 ning 1¹ muutmise osas on piisavate põhjendusteta osas, mis puudutab viitamist kehtiva RahaPTS § 54 lõike 1 punktidele 4 (järelevalve teostamine), 9 (rahvusvahelise sanktsiooni seadusest tulenevate ülesannete täitmine) ja 10 (väärtegade menetlemine). Arvestades Õiguskantsleri ja Riigikohtu praktikast tulenevat inimeste põhiõiguste piirangu intensiivsust pangakontosid puudutavalt, tuleb eelnõu seletuskirjas põhjalikumalt avada järelevalve teostamise juhtumid ning selgitada, miks eelnõuga taotletav lähenemine on sobiv, vajalik ning mõõdukas (proportsionaalsus) – nt võib kontaktisiku menetlustega (RahaPTS § 17 lõige 6 mõttes) seonduvalt pangakonto päringu esitamine olla ebamõõdukas, kuid antud juhul eelnõu seda ei välista ega selgita. Samamoodi eeldab meie hinnangul väärtegade menetlemisel pangakontode väljavõtte pärimine põhjalikumalt kasutamisuhtumite kirjeldamist, seostamist karistusõiguse (vääртеomenetlusõigusega) ning proportsionaalsuse küsimusega. Leiame ühtlasi, et tervitatav on ka iga punkti osas eristus, kas eesmärk on mõne rahvusvahelise kohustuse täitmine (nt rahapesuvastase töökonna ehk FATF soovitusete täitmine) või on tegemist siseriikliku valikuga.

RahaPTS § 58 lõike 1¹ täiendusega seonduvalt märgime, et kehtivas seaduses sisaldab lõige 1¹ sõnastus veel viidet „TMS § 63¹ nimetatud elektroonilisele arestimissüsteemile“, mis tuleb meie hinnangul asendada viitega „täitmisregistrile“.

RahaPTS § 58 lõikes 1¹ on eelnõus jäetud alles viide § 81 lõigetele 1¹-1⁵, st andmed mida RAB täitmisregistri kaudu võib pärida, on seaduses esitatud viite kaudu, mis võimaldab andmete koosseisu hiljem lihtsamalt täiendada (ilma suuremat diskussiooni avamata). Teisalt on MKS § 61 täiendamisel lisatava lõike 3² puhul rõhutatud, et Õiguskantsleri osundatud puuduste kõrvaldamiseks ja efektiivse järelevalve teostamiseks sätestatakse MKS-is suletud loetelu teabest, mida MTA võib nõuda täitmisregistri vahendusel. Seletuskirja leheküljel 5 rõhutatakse „Ammendav loetelu peaks välistama olukorra, kus nõutavate andmete ulatus sõltuks halduspraktikast ning abstraktsest normitõlgendusest. See omakorda peaks suurendama usaldust täitmisregistri kui andmekogu ning andmevahetuskanali vastu.“ Teeme ettepaneku sama lähenemist kasutada ka RAB-i päringute puhul.

RahaPTS § 81 osas märgime, et arvestades eelnõuga taotletavat eesmärki muuta õiguslik alus pangasaladuse väljastamiseks selgemaks, tuleks eelnõud täiendada viisil, et RahaPTS § 81 lõikest 1 kustutatakse sõna „vähemalt“. See tagab, et samas paragrahvis esitatud loetelu on ammendav ja seeläbi tagatakse õigusselgus.

RahaPTS § 58 lõike 2 täienduse osas märgime, et sätte sisaldab ettekirjutuse adressaatide kohustust väljastada pangasaladust sisaldavaid andmeid. SEB ei toeta lähenemist, et kõnealuses sättes loetletakse täpselt need ülesanded, mille täitmiseks RAB võib infot nõuda, sest ettekirjutuse adressaadi kohustuseks ei ole kontrollida ja

tal ei olegi võimalik kontrollida, millist oma seadusest tulenevat ülesannet RAB ettekirjutuse tegemisega täpselt täidab. Lisaks RahaPTS § 55 lõike 2 kohaselt RABil puudub kohustus märkida ettekirjutuses selle esitamise faktiline alus.

RahaPTS § 81 lõike 1¹ täiendamisega seonduvalt märgime, et konto saldo ja konto väljavõtte lisamisel nimistusse tuleb seaduses piiritleda ka periood, mille kohta neid andmeid täitmisregistri kaudu võib küsida.

Sõltuvalt lõplikest sõnastustest RahaPTS-i muutmisel võib osutuda vajalikuks üle vaadata ka Krediidiasutuste seaduse § 88 lõike 5 sõnastus Rahapesu Andmebüroole andmete väljastamise osas.

Loodame, et Rahandusministeeriumil on võimalik eelnõu edasise menetluse raames SEB märkuste ja ettepanekutega arvestada, vajadusel oleme valmis jagama täiendavaid selgitusi.

Lugupidamisega,

/allkirjastatud digitaalselt/

Allan Parik
Juhatuse esimees

Miiko Vainer, +372 665 5010
miiko.vainer@seb.ee